

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, M. DC. LXXX.

323. Explicantur leges Imperatoriæ, quas P. Rabardeus adducit, & quod non sint institutoriæ, sed subsidiariæ, & declaratiua, discutitur. Ex part. 7. tract. 1. res. 8.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76442](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76442)

4. Ad auctoritatem Ferrariensis & Molinei, respondeo potuisse quidem P. Rabardeum illos non adducere quis enim nescit fuisse parum pios, imò iuratos Hostes in Ecclesiasticam Hierarchiam, & eius libertatem, eorumque opera in Indice librorum prohibitorum apposita. Contra Petrum de Ferrara videat P. Rabardeus quid asserat Rebuffus in *Concord. Rubrica de Protectione*, §. nec obstat, ubi vocat eum adulatorum Imperatoris, & mendacem. Contra verò Carolum Molineum, videat Bullam Clem. VIII. editam contra eius Opera die 21. Augusti 1602. in qua eorum lectio sub excommunicatione lata sententiæ, ac etiam suspensionis hæresis interdicitur; & in censura didorum Operum eodem anno edita præcipitur in quibuscumque libris, ubi eius nomen citatum invenitur, delendum esse; faxit tamen Deus, verum fuisse id quod testatur Raynaudus de Monitoriis, paulò ante eius mortem, ab erroribus respuisse.

5. Ad auctoritatem Aciati, respondeo ipsum in *cap. cum non ab homine, num. 2. de iudiciis*; docere exemptionem Clericorum esse de iure Divino, unde pro nostra sententia illum adducit Borsatus *vol. 1. conf. 42. num. 2. Torreblanca in pract. iur. spir. lib. 15. cap. 2. num. 18. Sermatinus in consut. 2. tractatum, propof. 1. & alij*. Et idè videat P. Rabardeus quomodo pro sua sententia potuerit illum referre. Ad auctoritatem Medjæ, respondeo, ipsum non bene percepisse originem Ecclesiasticæ immunitatis, & idè inter alia non veretur asserere ante tempora Iustiniani exemptionem Clericorum non adfuisse, quod etiam docuit Pseudotheologus Paulus Scruta. Sed hoc esse manifestum errorem, non solum contra Concilia generalia, sed etiam leges Imperatorum rectè observavit Valboia in *lectio. Salmatic. tom. 2. as. cap. 1. de iudiciis, p. 36. Pedrazzanus in respons. ad Theolog. innominat. propof. 1. §. 10. & alij*, ut in *seq. resol.* patebit, Scio alios Doctores, non citatos à P. Rabardeo, eius docere sententiam, licet sine illationibus ab ipso tam malè deductis, verum contraria sententia communis est, ut suprà apparet.

RESOL. CCCXXII.

Expeditur locus D. Gregorij à P. Rabardeo adducti? Ex part. 7. tr. 1. Resol. 7.

§. 1. Non desinam tamen etiam hic adnotare non bene pro sua firmata sententia P. Rabardeum adducere auctoritatem D. Gregorij Papæ, sic enim *fol. 17.* asserit: Gregorius Papa primus Mauritium Imperatorem admonet; sic illum debere Sacerdotibus dominari, ut debitam illis reverentiam impendat; quibus verbis comprobatur Sacerdotes in Civilibus subiectos esse dominationi, & iurisdictioni Principum secularium, nisi aliqui ipsorum gratia, seu privilegio liberentur. Ita P. Rabardeus. Sed si dicta verba D. Gregorij, quæ invenies in *Epist. 31. lib. 4.* subiectionem, ut perperam vult Rabardeus importarent, sequeretur etiam Pontifices Imperatoribus subiectos fuisse; nam ut observat Card. Bellarminus *lib. 2. de Romano Pontif. cap. 28.* in dictis verbis, de se ipso, Gregorius loquitur, & inter eos se numerat, quibus affirmat Imperatorem dominari: At hoc asserere impium est, ut hæreticè ex supracitatis verbis D. Gregorij malè intellectis conatus est firmare Calvinus, *lib. 4. Instit. cap. 11. §. 12.* & nostris temporibus M. Antonius Capellus ante suum reditum à scissmate ad unitatè Romanæ Ecclesiæ; Ergo firmiter negandū est cum Bellarmino contra Patrem Rabardeum, D. Gregorium in illis verbis ad Mauritium Im-

peratorem scripsisse, iurisdictionem nullam Ecclesiasticam per se ex natura rei designare nam si D. Gregorius asserit Imperatorem debere, reverentiam Sacerdotibus exhibere, hoc certè, ait Bellarminus, inferioris est, non superioris. Igitur recognoscat Pater Rabardeus ex sua Societate crudelitissimum Gretserum in *Contronversis, pro defensione Bellarmini, tom. 2. lib. 8. cap. 28.* ubi docet D. Gregorium illa verba ad Mauritium scripsisse ex humilitate, non autem ita humiliter sine causa, tunc cum Imperatore loquutum fuisse; quia, (ait Gretserus) eo tempore Imperator Dominium temporale in Urbem Romanam obtinebat, & Gregorius eius ope & amicitia vehementer indigebat, ut tam ipse, quam Ecclesiastici, & bona temporalia Ecclesiæ suæ, & populus Romanus à Longobardorum gladiis, & furore defenderentur, & necessitate ac violentia cogente, potest is qui alteri subiectus non est, eum appellare suum Dominum; & se profiteri servum, & ique maioris mali effugiendi intuitu; quod à S. Gregorio factum est, qui Romanam Ecclesiam in summum discrimen coniecisset, si ius suum & Ecclesiasticorum prosequi, nec à Christiana humilitate rebus afflictis remedium postulare voluisset. Nam illo tempore Mauritius Imperator nimis tyrannicè Romanam diuexabat Ecclesiam, Itaque si dicta verba Gregorij subiectionem designarent; debebat P. Rabardeus asserere, Pontificem necessitate ita exigente subiecisse se & Sacerdotes Imperatori de facto, & non de iure; sicut Christus se subiecit Pilato; ne si ius suum strictè prosequi veller, Ecclesiæ nauiculam in maiores scopulos impelleret ac illideret. Et tandem ne deserat P. Rabardeus videre celeberrimū Cardinalem Baronium *tom. 8. anno 593.* qui contra Novatores adducens verba Gregorij quasi subiectionis, ut ipsi cum P. Rabardeo malè putant, Imperatori Sacerdotium, defendit Sanctum Pontificem, & quare sic loquutus fuerit demonstrat, & adducit locum eiusdem Gregorij *Psal. 4. Pœnit.* in quo firmiter asseuerat non habendum esse Mauritium inter Imperatores dum aduersum Dei Sacerdotes regiam potestatem exercet, & idè comparavit illum cum Nerone, & Diocletiano; igitur secundum D. Gregorium, Sacerdotes subdebantur Mauritio Imperatori, quemadmodum ait Baronius Christus Redemptor noster fatebatur se subditum potestati Pilati, & sicut itidem dixit iis qui ipsum neci tradere satagebant. Quæ omnia post Baronium observavit etiam Iacobus Gretserus *contra Theologos Venetos lib. 3. consid. 1.* Videat modò P. Rabardeus an debuerit ex mente D. Gregorij loco citato asserere Sacerdotes & Clericos subiectos fuisse dominationi & iurisdictioni Regum, & summorum Principum secularium.

RESOL. CCCXXIII.

Explicantur leges Imperatorie, quas P. Rabardeus adducit, & quod non sint institutoria, sed subsidiaria; & declarantur discutuntur? Ex part. 7. tract. 1. Resolut. 8.

§. 1. ET tandem ad auctoritatem legum Imperatorum, quas asserit P. Rabardeus, respondeo, quòd ipse non bene ex ipsis infert, immunitatem Ecclesiasticam esse de iure humano; nam non rectè argumentatur, Imperatores concesserunt aliqua Privilegia Clericis pro eorum exemptione. Ergo talis exemptio est de iure humano: Nam neganda est talis consequentia. Unde cum Pseudotheologus Paulus Scruta anno 1606. hoc ipsissimum argumentum, quod asserit P. Rabardeus adduxisset, sic asserendo: [Si

[Si trouano molte leggi, nelle quali si stabilisce la liberta Ecclesiastica, fatte da gl'Imperatori antichi, non può dunque dubitarsi, che questa essentione sia de iure Diuino, ma de iure humano, fundato in dette leggi.] Audiatur modò, P. Rabardeus, quo pacto Ferdinandus de Bastidia Theologus suæ Religionis, respondeat, in Antidoto ad Paulum Venetum, *part. 2. argum. 57.* [Con questo argomento potrebbe prouar fra Paolo, che non e de iure Diuino, il credere Iddio Trino, & Vno, ma de iure humano. Peroche se si trouano leggi, che prohibiscono à i secolari il non giudicare de i delitti de' Chierici, stà anco registrato nel Codice vn titolo intero, de summa Trinitate, & fide Catholica, & vn altro, de Episcopis & Clericis, del quale si tratta del rispetto douuto à vescou, & molt'altre cose, che sono de iure Diuino. Molte leggi sono ne i Digesti, circa la soggettione de i Vassalli al Principe loro: ma non però di qui s'inferisce, che l'obbligo che anno i Vassalli secolari d'obedire al Principe loro, non sia de iure Diuino ma humano fondato in dette leggi. Prohibiscono le leggi humane l'adulterio, il furto, mà non per ciò la prohibitione di questi peccati è solo de iure humano, perche molte volte è necessario si facciano leggi humane, che obblighino all'osserranza di cose, che sono de iure Diuino. L'essentione de' Chierici ancorche fosse de iure Diuino, à quel tempo i secolari non glie la haueu, bbono lasciato godere, prima che gli Imperatori non l'auessero habilita con le loro leggi, e così fù necessario farle più d'vna volta. Non deue ciò parer marauiglia, per che non erano in quel tempo le cose della fede, e giurisdictione Ecclesiastica, così stimate, e praticate come adesso: e non diueno vediamo, che accid si conferui hoggi di à gli Ecclesiastici tale essentione, sono necessarie leggi, e Dio voglia, che bastino. Hien si celebrò vn Concilio Tridentino, e defini, che questa essentione, è ordinatione Diuina: & pure non basta, perche pretendano violarla in N. Che marauiglia è dunque, che bisognassero leggi d'Imperatori anticamente, accid si guardasse ne' loro statuti! Si che conchiudo esser cola ridicola il pretendere di prouare, che vna cosa non è de iure Diuino perche le leggi humane, la stabiliscano, & trattano di essa. Et en questo modo l'argomento di fra Paolo cauato da dette leggi per prouar, che l'essentione dei Sacerdoti non è de iure Diuino, non hà spezie d'a pparenza, ne più forza per il suo intento, che vn filo ben sottille di tela di ragno.] Hucusque Bastidia.

Sup. hoc
cursum, sed
cum Deci-
sione Rote
Romane,
sup. in Ref.
2. prope fi-
nem, & in
1. post seq.
huius Ref.
& in Ref.
hanc seq. &
superius in
tr. n. Ref. 2.
§. Neque
obstat id
prope finem.

2. Dicendum est igitur contra P. Rabardeum, leges Imperatorias, quas ipse adducit non fuisse institutorias sed subsidiarias, & declaratorias. & ita optime obseruat, & docet etiam ex sua Societate P. Grotterus ad Theologos Venetos, lib. 2. consider. §. vbi in diuiduo respondens ad argumentum Rabardei ita asserit. Nil noui legibus suis Constantinus, & alij Imperatores sanxerunt, sed quod Ecclesiasticis iure Diuino concessum erat, legibus latis declararunt, & de integro auctoritate etiam imperiali stablerunt. Hæc ille. Cui adde Seruantium in defens. libert. Eccles. & in Ref. propos. §. ad 9. argum. Bonium in respons. ad Paulum hanc seq. & Seruitam. part. 4. ad 8. argum. & Martinum Magerum superius in de Aduocacia armata cap. 17. num. 190. Surdum consil. 396. num. 19. vol. 3. Belletum in disquis. Cler. part. 1. tit. de fauore Cler. personali. §. 1. num. 25. vbi citat Abbatem, Felinum, Barbarium, & Alexandrum de Neuo.

3. Vnde Philippus Maynardus de priuil. Eccles. part. 2. art. 12. num. 13. sic ait: Licet Imperator prohibeat, Clericum trahi coram iudice Laico, non, ta-

men dicitur constituisse nouum Priuilegium, sed dicitur recessisse ab errore veterum legum, quia nunquam à principio Clerici fuerunt sub iurisdictione Laicali, vt inquit Bald. in Auth. statum in princip. C. de Episc. & Cler. Alexand. in consil. 8. videtur super primo, num. 1. volum. 1. Bertran. in consil. 182. prima etenim, num. 36. volumine 2.

4. Quinimò etiam, quòd Papa exemerit Clericos à potestate iudicis Laici, tamen illius exemptiones, & prohibitiones sunt potius declaratoriae, quàm de nouo promulgatoriae, cum & antea, à tali subiectione fuerint immunes; vt inquit Gl. in cap. si Imperator. in verb. & dist. 96. dist. 11. Cardin. Alb. de potestate Pape in 3. part. num. 51. Felin. in cap. 2. num. 1. de maiorit. & obedient. Villalob. in suis communibus opinion. in verb. Clericus. num. 69. Stephan. Affir. in Clem. vt Clericorum, num. 59. de offic. ordin. Atual. Albert. in reper. cap. quoniam contra, quest. 11. sub num. 79. de Harret. in 6. Roland. consil. 4. in causa Inquisitionis. n. 7. volum. 1. Riminald. lun. in cap. Qua in Ecclesiarum, sub num. 54. ante fin. de consil. Illustriss. Cardin. Tuschus, in conclus. 385. in verb. Clerici, num. 2. vol. 1. Si ergo Papa, & Imperator, non dederunt ius & priuilegium nouum Clericis, non potest argui ex legibus ab eis promulgatis, quòd fuerit priuilegium nouum, & ideo quòd Clerici sint de iure humano exempti à iurisdictione Laicorum. Ira Maynardus, Malè itaque, vt diximus inferet Rabardeus, Imperatores concesserunt Clericis Priuilegia, quoad eorum exemptionem circa personas, & bona. Ergo eorum exemptio est de iure humano; nam hæc consequentiam non esse admittendam præter Doctores citatos tenet ex Societate Pater Comitulus in respons. mor. lib. 1. quest. 93. omnino videndus. Pater igitur ex omnibus, in superioribus resolutionibus firmatis, immunitatem Ecclesiasticam esse de iure Diuino. Et leges Imperatorias, quas P. Rabardeus adducit, proprie non fuisse concessiuas, & institutorias, sed subsidiarias, executiuas, & adiutorias; vt præter Doctores citatos, & nouissime determinauit Oraculum Sacræ Rotæ Rom. in Albenfi Belluæ die 28. Iunij 1630. coram heu quondam Domino meo Merlino Decan. & in seg. resolut. etiam probabitur.

5. Vnde claudam probationem huius opinionis auctoritate Christophori Besoldi, qui ex hæretico factus Catholicus, in Synopsi Politicæ Doctrinæ editionis Ingolstadtensis, lib. 1. cap. 2. num. 8. sic asserit. Hucque pertinent illæ quæstiones, An Politicus Magistratus punire possit Clericos, & Religiosos grauiorum præsertim criminum reos; Et affirmatiuam sententiam aliqui tuentur; Sed magis est, vt dicamus exemptionem Clericorum iuris esse Diuini, vnde & Ecclesiam, eiusque personas, in, non verò, de Terrorio esse, nec ideo à Magistratu Ciuili puniri posse. Ita Besoldus, se retractans de opinione, quam dum esset hæreticus, in Dissertatione Politico-Iuridica, de Maiestate in gener. sèct. 2. cap. 2. num. 1. cum impio Molineo, & Arnifæo, docuerat: nempe exemptionem Clericorum non esse de iure Diuino, sed humano, ex Priuilegiis Principum.

RESOL. CCCXXIV.

Dato, & non concesso, quòd Immunitas Ecclesiastica non sit de iure diuino, quaritur an primariè eorum habeatur à iure positivo Imperatorum?

Et explanatur leges Imperatorum largientes Immunitatem Clericis non esse institutorias, & concessorias, sed declaratorias, subsidiarias, adiutorias, & executiuas? Ex part. 7. tract. 1. Ref. 9. alias 7 §. 1. Satis